

ANKARA ÜNİVERSİTESİ GÜZEL SANATLAR FAKÜLTESİ KURULURKEN*

İnci SAN¹

Bir güzel sanatlar fakültesi düşüm²

Sanatlar, tüm dalları, tüm dalların etkileşimleri, geçişgenlikleri ile duyuşsal ve bilişsel dünyalarımızda ne denli özenle yer alırsa, insanları o denli duyarlı, anlayışlı, hoşgörölü, geniş düşünenebilen ve sevgi dolu kılar.

Sanatlar ve sanat kültürü insanların yaşamında yer aldığı sürece toplumsal ilişkiler sağlam temellerde ilerler; sanatta, bilimsellikte ve teknolojide başarıllara ulaşılır.

Bir güzel sanatlar fakültesi bu ana fikirle kurulur ve yoluna devam ederse başlıca görevini yerine getirmiş olur. Düşünü çok önceden gördüğüm, kuruluş taslağını 1995'te hazırladığım Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Prof. Dr. Ayşe Çakar İlhan, Prof. Dr. Ömer Adıgüzel ve daha birçok değerli kişinin katılımı ile 2015 yılında gerçekleşmiş olmasından mutluluk duyuyor ve gerekli diğer bölümlerle zenginleşmesini diliyorum.

Sevgi ve Saygılarımla

İnci San, Ocak 2018

* 15-17 Mayıs 1995'te Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde düzenlenen sempozyunda sunulmuştur.

¹ Prof. Dr., Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Öğretim Üyesi, incisan@hotmail.com

² Prof. Dr. İnci San tarafından Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Şeref Defterine yazılan yazı.

Bundan yaklaşık bir buçuk yıl önce, Ankara Üniversitesi Rektörü Sayın Prof. Dr. Günal Akbay, bir toplantıda üniversitemizde bir Güzel Sanatlar Fakültesi kurmak istediğini söylemişti. Bu konuşmadan sonra benim ilk aklıma gelen Berlin Güzel Sanatlar Yüksekokulu (aslında Akademi denmesi daha doğru olur) olmuştu. Eğitimde Drama çalışmalarımız dolayısıyla bu kurumu oldukça yakından tanıyordum. Yapılanması şöyle idi:

- 1- Plastik Sanatlar Bölümü
- 2- Mimarlık Bölümü
- 3- Tasarım Bölümü
- 4- Görsel İletişim Bölümü
- 5- Toplum ve İşletme İletişimi – İletişim Teknikleri Bölümü
- 6- Sanat Eğitimi ve Sanat Bilimi Bölümü
- 7- Müzik Bölümü
- 8- Müzik Eğitimi ve Müzik Bilimi Bölümü
- 9- Gösteri Sanatları Bölümü
- 10- Eğitim ve Toplumbilimleri Bölümü
11. Estetik Eğitimi, Sanat ve Kültür Bilimleri Bölümü

Ayrıca bu yapılanmada, Genel Pedagoji (Eğitimbilim), Okul Eğitbilimi, Temel Eğitim ve Öğrenim Alanları Pedagojisi, Felsefe ve Toplumbilimleri ile Oyun ve Tiyatro Eğitbilimi Enstitüleri barınmaktaydı.

Görüldüğü gibi bu yapılanmada iki yönelim çok belirgindir: 1)Sanatlar ile bilim ve disiplinlerin iç içeliği; 2) Kurumun toplumsal işlevinin ağırlıklı ortaya çıkması.

Meslek kazandırma çerçevesinin oldukça dışına çıkılarak, geniş bir bilimselleştirme ve kültürlendirme hem öğrenciye, hem hizmet içi kurslardan, yaygın eğitim olanaklarından yararlanma ve toplumla ilişki kurma yollarıyla kazandırılıyor; hem de çok çeşitli sanatsal anlatım (ifade) biçimlerinin zenginleştirilmesi, yaratıcılığın geliştirilmesi yöntemiyle de sanatçı adaylarının kişiliğinde bilgili, sorumlu, üretken bir yapı sağlanıyordu.

İlk kuruluşu 17. yüzyılın sonlarına dayanan, bugünkü yapısına ise 1975'te kavuşmuş bulunan bu kurumun, üç tane kökleşmiş, güzel sanatlara ilişkin eğitim-öğretim veren fakültesi bulunan Ankara'da biraz farklı olması gereken yeni bir güzel sanatlar fakültesine esin verecek pek çok yanı bulunmaktaydı.

Eğitim Bilimleri Fakültesi'nde, bir eğitim ve eğitibilim alanı olarak Güzel Sanatlar Eğitimi'nin kimi zaman varlığı bile tartışılırken, aslında onun vazgeçilmezliğine inanarak ve işlevlerini zenginleştirme çabaları içinde iken, bir güzel sanatlar fakültesinin de yapabileceği ne denli çok yönlü işlev ve görevler olduğunu düşündüm. Bunun başında -böyle düşünen meslektaşlarımla sayısının çok olduğunu biliyorum- sanatçı, sanat eğitimcisi ve sanat bilimcisinin bugün özellikle yaratıcı sanatçılığı bilgisi, kültürü, geniş ve ileri görüşlülüğü ile en iyi biçimde donanmış olması gerekliliği gelmektedir. Yalnız toplumumuzda değil, dünyada da sanat ve kültür insanlarına yeniden, ekonomist, politikacı, mühendisler ya da gen alanında yetişmiş insanlardan çok gereksinim olduğu kanısındayım. Bu nedenle de Güzel Sanatlar Fakültesi'nin kuruluş amaç ve gerekçesi, bu düşüncelerle hazırlanmalıydı diye düşünmekteyim.

Amaç ne olabilirdi?

Yetişmekte olan genç Türk insanının bilgili, kültürlü, aydın ve aydınlık, çağdaş ve yaratıcı olması, toplumumuzun bilim ve teknikte, sanat ve kültürde belli bir düzeyin üstünde çıkarabilmesi açısından önem taşımaktadır.

Çeşitli fakülte ve yüksekokullarıyla kuşkusuz bir hedefe yönelik hizmet vermekte olan Ankara Üniversitesi'nde, Ankara'nın en eski ve köklü üniversitesi olmasına ve güzel sanatların ve sanat biliminin bazı dallarıyla (tiyatro, drama, sanat tarihi, kuramsal güzel sanatlar eğitimi vb.) ilgili kuramsal ve /veya uygulamalı çalışma ve araştırmaları yaparak öğretim veren birimlere de sahip olmasına karşın, bugüne dek bir güzel sanatlar fakültesi kurulamamıştır.

Güzel Sanatlar alanına gençlerde duyulan ilginin giderek arttığı günümüzde, tam bir yapısal örgütlenmeyle bu isteği karşılayabilecek bir kuruluşa Ankara Üniversitesi'nin de gereksinimi bulunmaktadır. Gerek toplumsal istemi karşılayabilmek, gerekse eksik kalmış bir yapılanmayı tamamlamak açısından, Ankara Üniversitesi'ne bağlı Güzel Sanatlar Fakültesi'nin açılarak;

- Kapsamlı bir güzel sanatlar eğitiminin verilebileceği bir kültür ve sanat bilimi ortamı oluşturmak; bu alanda yetişmiş sanat ve kültür adamlarıyla da üst düzeyde çalışarak bilim üretmek, araştırma yapmak ve yaptırmak;
- Üretilen bilimi çeşitli yayınlarla, konferans, gösteri, film, video vb. ortam ve araçlarla topluma iletmek; ulusal ve uluslararası bilimsel toplantılarla bilgi alışverişi sağlamak;

- Türk toplumun gereksinme duyduğu sanat eleştirmeni, sanat kuramcısı, sanat bilimcisi, geniş anlamda sanat eğitimcisi; tiyatro, sinema, TV ve kitle iletişimde yönetmenlik yapacak eleman yetiştirmek;
- Çeşitli kuruluşlarda gereksinme olarak belirlemeye başlayan sanat danışmanlığı, sanat işletmeciliği, sanat koordinatörlüğü ve animatörlük gibi yeni çalışma alanlarına nitelikli insan yetiştirebilmek;
- Yaratıcı drama, yaratıcı tasarım, müzikoloji, etno-müzikoloji, yeni müzik kuramları, uygulamalı halk sanatları, kukla ve maske yapımı, oyun ve tiyatro eğitimi, çevre estetiği, medya ve estetik gibi eğitim-öğretim sistemimizde yeni sayılabilecek disiplinler arası konuları araştırmak ve öğretim alanına almak;
- Örgün eğitim içindeki sanat dalları, branş öğretmenleri, çeşitli aşamalardaki sanat eğitimcileri ve sanatçılar için, lisansüstü programlarla ya da hizmet içi eğitim kurslarıyla sanat biliminin çeşitli alanlarında kendilerini geliştirebilmelerine ve araştırma yapmalarına olanak tanımak;
- Yukarıda sözü geçenler ışığında, nitelikli bir ortamda sanat ve kültür insanları yetiştirmeye yönelecek olan Güzel Sanatlar Fakültesi'nde aynı zamanda örgün eğitimimizde önemle gereksinim duyulan nitelikli müzik eğitimcisi, okul oyunu ve eğitsel drama öğretmeni, okul sanat koordinatörü gibi, örgün eğitim alanına hizmet verecek eğitimci yetişmesine de olanak tanımak amaçlanmıştır.

Taslak Gereke

İnsanı başka varlıklardan ayıran özelliklerin başında, onun yaratıcılığı gelir. Bu yaratıcı yetiyi insan her alanda, yaşamının her aşamasında kullanır; insan tarafından tamamlanmış her işte bir yaratıcılık vardır. İnsanlığın evriminin tüm yönelişlerinde yaratıcılık bir temel yeti olarak yer almıştır.

Düşünsel ve sanatsal alanda yeni ürünler, yeni fikir ve buluşlar ortaya koyabilmek, toplumu bilim, teknoloji ve sanatta sürekli olarak daha ileri düzeye çıkarabilmek demektir. Ancak yaratıcı bireyler yetiştirebilen bir toplum, çağdaş ve uygar dünyadaki yerini alabilir. Demek ki bilim ve teknoloji alanlarında yetişmiş bilgili ve yaratıcı insan kadar, fikir, sanat ve kültür alanında yetişmiş insan gücüne de gereksinim vardır. Yaratıcı toplum demek düşünsel ve sanatsal yeni ürünler ortaya koyabilen; bilim ve teknikte, sanat ve kültürde verimli eserler üreten toplum demektir.

Ülkemiz gençlerini toplumsal ve kültürel kalkınmayı hızlandıracak vatandaşlar olarak yetiştirilmesi ve böylece ulusumuzu çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı ve seçkin bir ortağı olabilmesi, kuşkusuz üniversitemizin temel ereğidir.

Genelde yaratıcılık ve özelde sanat alanında, bilgi aktarımı yanı sıra yeteneklerin, yaratıcı yetinin geliştirilmesi de önemle ele alınan bir husustur. Güzel Sanatlar Fakülteleri, mesleki bir sanat eğitime verirken, hem özgür, yaratıcı, yorumlayıcı ve özgün; hem de kurallı ve akademik düşünme doğrultulu çalışma ve etkinlikler üzerinde kurulur: alan bilgisi, genel bilgi, kültür ve mesleki bilgisini birlikte kapsayacak biçimde programlanır. Bu arada bireyin yaratıcı yetisinin geliştirilmesine en uygun ortamı da sağlar.

Ankara'da halen biri sanatçı-eğitimci; ikisi sanatçı yetiştiren, güzel sanatlara ilişkin üç fakülte vardır. Bu durumda yeni kurulacak bir güzel sanatlar fakültesinde, diğerlerinde bulunmayan, çalışma alanı ve kültürel gereksinimler açısından önem taşıyan kimi yeniliklerin bulunması doğal olacaktır. Bu gereksinimler başlıca;

- Çok yönlü bir eğitim
- Bütünleyici bir sanat eğitimi,
- Sanat eğitimcilerinin kendilerini geliştirebilmelerine olanak veren ileri eğitimi,
- Sanatçıların kendilerini geliştirebilmelerine olanak veren ileri eğitimidir.

1. ve 2. maddeleri açmak gerekirse,

1) Fakültede eğitim görecektiklerinin kültür tarihi, psikoloji, felsefe, pedagoji vb. alanlarda da çağdaş yenilikçi ve nitelikli bir eğitim almaları,

2) Öğrencilerin uzmanlaşacakları bir anasanat dalı ya da bir anabilim dalı dışındaki diğer sanat ve sanat bilim dallarıyla da bilimsel-akademik-kurumsal ve uygulamalı düzlemlerde ilişki kurabilmeleri olarak açıklanabilir

Bu durumda kurulacak fakültenin şu dört ana bölümden oluşması uygun olacaktır:

- 1- Gösteri Sanatları ve Drama Bölümü
- 2- Müzik Bilimi Bölümü
- 3- Görsel İletişim ve Plastik Sanatlar Bölümü
- 4- Kültür ve Sanat Bilimleri Bölümü

Kurulacak bir Güzel Sanatlar Fakültesi bünyesinde ayrıca bir Sanat Bilimleri ve Drama Araştırma Merkezi'nin oluşturulması da hedeflenmektedir diye düşünüyorum.

Öğrencilerle tek tek ilgilenecek bir Rehberlik ve Danışmanlık Bürosu kurulması düşünülmektedir.

Öğrencilerin 6. yarıyıldan itibaren öğretmenlik yapıp yapmayacaklarına ilişkin bir karar vermeleri ve bu doğrultuda gereken eğitimi almaları gerçekleştirilmelidir. Bu öğretmenlik formasyonu özellikle müzik ve drama öğrencilerine tavsiye edilmelidir.

Yukarda tanımlanmaya çalışılan bölümler temel alındığında tasarlanmakta olan Gösteri Sanatlar ve Drama Bölümü'nde, biri ön lisans programı verecek olan "Geleneksel Türk Tiyatrosu" Anabilim/ Sanat Dalı'nın olmak üzere, yedi anabilim/sanat dalı öngörülebilir. "Dramaturgi" Anabilim Dalı ile "Oyunculuk", "Dramatik Yazarlık", "Tasarım ve Sahne Teknolojisi", "Eğitimde Drama ve Çocuk Tiyatrosu" ile "Yönetmenlik" Anabilim/ Sanat Dallarından son ikisini, çocuk tiyatrosu ve yönetmenlik alanlarından yalnızca lisansüstü program açılması daha doğru olacaktır.

Aynı bölümde kültür ve sanat tarihi, felsefe, mitolojya, sosyoloji, psikoloji gibi birçok ders tüm anabilim/sanat dalları öğrencilerince alınır. Eğitimde drama, yaratıcı drama (sosyo-drama) gibi lisans derslerinin yanı sıra, lisansüstü programlarıyla Eğitimde Drama ve Çocuk Tiyatrosu Anabilim/Sanat Dalı, çeşitli fakültelerin öğrencilerine, öğretmenlik formasyonu yapanlara, çocuk eğitimcilerine, ana okul öğretmenlerine, sosyal çalışmacılara, yazarlık eğitimi görenlere, müzikçilere, özellikle koro, opera, operet, müzikal gibi sahne sanatlarında rol alacaklara ve isteyen herkese açık olabilir, halka açık kurslar da düzenleyebilir.

Görsel İletişim ve Plastik Sanatlar Bölümü'nde teknolojinin de dışlanmayarak, örneğin işletmecilik gibi alanlarla bağların kurulması, linol baskıdan videoya, tipografiden animasyon filmine, iletişim araçlarını eleştiri ve iyileştirilmesine kadar geniş bir spektrum, görsel sanatların eleştirel bilinç uyandırması, görme yoluyla bir anlayış oluşturulması bu anlayışların görünür kılınması ve aktarılması gibi, bilgi vermeye dayalı bir söz- çizgi- resim alanı içerisinde farklı yaklaşımları içermesi çağdaş yaşama uygun düşecektir.

Müzik Bölümünde ise icracı yetiştirmekten çok, besteci, orkestra ve koro yöneticisi yetiştirmek, yeni çalışma alanları olarak beliren müzik üretimi ve mühendisliği gibi tonmeisterlik, prodüktörlük gibi alanlara gerçek müzik bilgisine sahip elemanlar yetiştirmeye yönelinebilir.

Kültür ve Sanat Bilimleri Bölümü

Böyle bir fakülte için tasarlanabilecek önemli bir bölüm, Kültür ve Sanat Bilimleri Bölümü'dür. Çeşitli sanat alanlarıyla ilgili bilgi ve teknikleri formasyonunda biçimlendirebilmiş alanlardan, sanat koordinatörlüğü, sanat danışmanlığı, sanat eleştirmenliği, sanat işletmecisi vb. yeni çalışma alanları için başlı başına mezun verebileceği gibi; asıl, tüm bölümlere servis dersleri veren anabilim dallarıyla hizmet görür. Diğer bölümlerin zorunlu ve ortak dersleri, seçimlik dersleri bu bölüm aracılığı ile gerçekleştirilir.

Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı başlıca, öğretmenliği seçmeyi düşünenlerin zorunlu ve seçimlik derslerini hizmete sokar.

Sanat Bilimleri Anabilim Dalı'nda sanat tarihi, sanat eğitimi, sanat felsefesi, estetik, sanat psikolojisi, sanat sosyolojisi, sanat öğretim bilgisi ve özel öğretim yöntemleri, müze pedagojisi, göstergebilim, Türk sanatı tarihi vb. dersler yer alır.

Felsefe, Kültür ve Toplumbilimleri Anabilim Dalı en geniş yelpazeyi sunar. Felsefe, sosyoloji, bilgi kuramı (epistemoloji), çağdaş dünya ve Türk yazını, dünya siyasal sistemleri, sanat hukuku, çocuk ve gençlik yayınları vb. pek çok ders üç ana bölümün lisans ve lisansüstü öğrencilerine kültürel ve bilgisel zenginlik katar.

Her alan için güçlü bir Türkçe anlatım yetisi geliştirilmesi, temel alınacak hususlardan belki de en önemlisidir.

Hiç kuşkusuz, tümel bir sanatsal ve kültürel yetişim için uluslararası etkileşimi ve kültürlerarası bir anlayışı geliştirici boyutuyla, yabancı dil eğitiminin de böyle bir fakültede gereken önemle ele alınması kaçınılmazdır. Bir hazırlık yılının ne denli işlevsel olabileceği de ayrıca uzmanlarca tartışılmalıdır.

Sanat Dalları Enstitüsü

Son olarak "Sanat Dalları Enstitüsü" konusuna değinmek istiyorum. Anabilim mi, yoksa Anasanat Dalı olarak mı niteleneceği konusunda ikircikli durumlarda kaldığımız, pek çok sanat ve bilim dalı bulunmaktadır. Bu ayrımın niçin yapılması gerektiği ayrıca tartışma götürür. Fakat asıl karışıklığa yol açmakta olan husus şudur. Sanat dallarının pek çoğu ile müzik dallarının bir kısmı, lisansüstü eğitimini, Sosyal Bilimler Enstitülerinde; müzik dallarının bir kısmı ise Fen Bilimleri Enstitülerine bağlı olarak gerçekleştirmektedir. Bu ayrımı gidermek için, Mimar Sinan Üniversitesi'nin 29 Mart 1994 günü ve 327-1261 sayılı yazısıyla Üniversitelerarası Kurul'a yaptığı başvuruda, Sanat

Dalları Enstitüsü kurulması istenmiştir. Böyle bir başvurunun, karışıklıkları önlemesi bakımından desteklenmesi gerektiği kanısındayım.

Kurulacak olan Ankara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin, önünde öğretim elemanı, bina, kadrolar, bütçe gibi pek çok sorunu bulunmaktadır. Bu sorunların ancak değerli meslektaşların ve genç elemanların katkılarıyla çözülebileceği açıktır.

Sonuç olarak denebilir ki,

Kültürel kalkınmanın öneminin arttığı günümüzde sağlık, eğitim, çevre gibi insani değerlerin yanında, kültür ve sanat değerleri de gittikçe önem kazanmaktadır.

Ankara Üniversitesi yapısı içinde yer alacak olan Güzel Sanatlar Fakültesi, ülkemiz kalkınmasında önemli bir hizmet verecektir. Ankara'da bulunan üç güzel sanatlar fakültesi yanı sıra, gençlerimizin çeşitli sanat dallarına ve sanat bilimine daha farklı ve yeni açılardan yaklaşmasını sağlayabilir. Sanat kuramcısı, sanat bilimcisi, kültür koordinatörü, sanat eleştirmeni ve yönetmen gibi karma ve çok yönlü eğitim isteyen meslekler ve çalışma alanları için eleman yetiştirebilerek daha sağlıklı bir sanat ve kültür üretimine katkıda bulunabilecektir. Üniversitenin dışa açılan yüzüne yeni ve anlamlı bir boyut da kazandırabilecektir.

Konu ile İlgili Bazı Kaynaklar

Arts Education: The New Agenda, Report of the National Foundation for Arts Education National Conference held at the University of Warwick, July 1990.

Hochschule der Künste Berlin: Eindrücke, Informationen. (Hrsg.von d. pressestelle d. Hochschule d. Künste im Auftrag d. präsidente. Werantwortl. Rainer E. Klemke) Berlin 1985.

Institut für Integrative Musikpädagogik und polyästhetische Erziehung, Informationen, Leiter: o.Prof.Dr. Wolfgang Roscher. Wintersemester 1993/94 Nr. 23 und Wintersemester 1994/95 Nr.25.

Mozarteum, Hochschule für Musik und Darstellende Kunst, Studienführer 1993/94 Salzburg.

Roscher, Wolfgang ve Christian G.Allesch, Peter M.Krakauer (ed.) Polyästhetik, multiperspectual consciousness and the idea of integrating arts and sciences in education, vwoe, Viyana 1991.